

ПРИЛОЗИ ПРОУЧАВАЊУ ЈЕЗИКА

С

ИЗДАЈЕ :

КАТЕДРА ЗА ЈУЖНОСЛОВЕНСКЕ ЈЕЗИКЕ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НОВОМ САДУ

НОВИ САД

6

1970

Свейозар Сијијовић

ГРАФИЈСКЕ И ПРАВОПИСНЕ ОДЛИКЕ У ОРФЕЛИНОВОМ „МАГАЗИНУ“¹

*Рађено ћод руковођством проф. др
Александра Младеновића*

1. У овом раду испитане су графијске и правописне црте у „Магазину“ З. Орфелина, и то у оним одељцима овога првог часописа код јужних Словена, који нису писани у потпуности рускословенским већ тзв. славеносрпским језиком.¹ То су следећи одељци:

1 ПС—Предисловие, стр. 3—16,

2 О — Отеческое наставлениe къ сынѣ желающему опредѣлитися въ военную службу, стр. 29—44,

3 П—Письмо Ахмета, сына Солиманова къ младому Али, сыну Ибраимову, стр. 48—69. Наслови ових одељака, као и странице уз њих, преузети су из фототипског издања Орфелиновог „Магазина“, на чему је, иначе, вршено испитивање графијских и правописних одлика, а које је још 1960. године приредила Матица српска у Новом Саду.² Како је ово један од првих радова ове врсте реализован на материјалу неког од Орфелинових штампаних дела, а како овај аутор у својој графији није сталан и не држи се у сваком свом делу једних истих начина означавања одговарајућих гласова³, то је јасно да испитивања у овом правцу тек предстоје. Због тога се овом приликом неће улазити у закључивање на ширем плану о Орфелиновој графији и ортографији.

2. У „Магазину“ Орфелин употребљава следећа слова: *a, б, в, г, д, е, ж, з, и, к, л, м, н, о, њ, р, с, џ, у, ф, х, ј, ч, и, ћ, ѕ, ј, Ѣ, ј, ђ*,⁴

¹ Уп. рад А. Младеновића: *О неким рускословенским и српскохрватским језичким особинама у Орфелиновом „Магазину“*. — Зборник за филологију и лингвистику, Нови Сад (Матица српска), 1970, књ. XIII/1, 103—118.

² Уп. СЛАВЕНО СЕРБСКИЙ МАГАЗИНЪ то есть: СОБРАНИЕ Разныхъ Сочиненій и Преводовъ, къ пользѣ и увеселенію служащихъ. ТОМЪ ПЕРВЫЙ. ЧАСТЬ I. ВѢ ВЕНЕЦІИ, 1768, стр. 96 (Нови Сад, Матица српска, фототипска издања, 1960).

³ У вези с Орфелиновим различитим писањем гласова ћ и ѡ упореди о томе кратку напомену др А. Младеновића у његовом раду: *Сава Мркаљ и његови ирећходници у реформи преводувачке ћирилице*. — Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду, Нови Сад, 1967, књ. X, 163 и нап. 7.

⁴ У Магазину ово слово има две тачке, а ми га овде, из техничких разлога, означавамо са једном тачком.

й, я, ю, ѡ, ь, ѕ. За одређене гласове (ѣ, Ѣ, љ, њ) Орфелин употребљава графијске комбинације састављене од одговарајућих слова и ь, ѕ (в. т. 9, 10 и 12). Слова э и ѡ заступљена су у врло малом броју примера: до *экономии* ПС 8 (18 19)⁵, *экономію* ПС 11 (15), *эво* П 49 (5), *эшо* П 69 (21), *элементъ* П 68 (28), съ тимъ *элементомъ* П 69 (8—9); — *димъ* *шиміана* П 58 (7—8).

ГРАФИЈСКЕ ОДЛИКЕ

3. Самогласник *и* Орфелин обележава знацима: *и*, *ы*, *ї*. Поменути самогласник најчешће је обележен графијом *и*: у *Еврої* ПС 3 (2), *быши* ПС 4 (8), *книге* ПС 5 (1), *они* ПС 5 (20), у *своихъ училищахъ* ПС 16 (11—12), *моимъ намѣреніямъ* О 29 (9), у *исполненію* О 33 (19), *служийши* О 35 (23), отъ *шакихъ* людей О 35 (26), отъ *болесий* П 57 (5—6), *чинийши* П 57 (12), *мени* П 61 (21), у *ныима* П 61 (22) и сл.

Графију *ы* налазимо у примерима где је писање овог знака за одговарајући глас етимолошки или руслословенски оправдано, нпр.: *быши* ПС 4 (8), ПС 4 (11), ПС 5 (3), О 30 (17), О 31 (10), *была* ПС 5 (16—17), ПС 11 (10), *было* ПС 3 (15), ПС 4 (3), ПС 4 (23), ПС 5 (23), О 30 (23), *были* ПС 3 (5), ПС 3 (14), ПС 11 (16), *мыслийши* ПС 5 (25), *шромыслишмелей* ПС 8 (20), *ты* О 39 (17), О 39 (29), О 41 (3) и сл., — на *шабличы* О 30 (7), *шринцы* (ном. мн.) О 40 (27) и сл. Знак *ы* јавља се у лок. једн. примера: у *шолзы* ПС 6 (5), по . . . *охойши* ПС 7 (19), у *архийшекшуры* ПС 10 (16—17).⁶

Графија *ї* долази редовно пред графијски нејотованим и јотованим вокалима. Нпр.: *живио* П 51 (8—9), *наградио* П 51 (9), *оїходио* П 51 (11), *говорио* П 66 (5), *шріобрѣсши* О 34 (15—16), *шайріошамъ* ПС 9 (25), *шайріоши* ПС 11 (23), *шайріошово* ПС 16 (13—14), *фіоли* (ак. мн.) П 67 (12) и сл., — *ніе* О 41 (5), П 49 (21), П 50 (11), П 55 (1), *благойолучие* П 49 (3), *невѣріемъ* П 50 (16), *ученіемъ* П 50 (23), *пороки человѣческие* П 66 (2), *украшеніе* П 67 (17) и сл. — *майеріа* ПС 5 (17), *быти христіаниномъ* О 31 (14), *христіанске любове* (ген. једн.) О 37 (14—15) *діаманти* П 69 (9) и сл., — *майерія* ПС 14 (21), *благословенія* (ген. једн.) О 44 (16), *милосердія божія* О 44 (17—18), *малодушія* (ген. једн.) П 50 (9—10) изъ *оїчаянія* П 54 (20), у . . . *разсужденіяхъ* П 58 (29—30), у *шріяшными* *пѣснама* П 67 (1—2), *шріяшный* *мирис* П 67 (17) и сл., — *экономію* ПС 11 (15), *благойолучію* О 44 (2), *намѣренію* П 52 (5), *сожалѣнію* П 53 (17), изъ *очію* П 54 (12), у *оїчаянію* П 57 (2), *исторію* П 68 (25) и сл.⁷ — у *Англіи* ПС 5 (5), у *Холандіи* ПС 5 (6), у *Італіи* ПС 5 (7) къ *шромоци* О 39 (3), у *компани* О 39 (5—6), *арміи* (ном. мн.) О 43 (2) при *арміи* О 40 (5), *садашніи христіані* О 43 (10), *многіи* *солдаты* О 43 (23), *шріими* (2. л. једн. имп.) О 44 (19) и сл.

⁵ Први број означава страницу „Магазина“, а број у загради — ред на дотичкој страници где се одговарајући пример налази.

⁶ Уп. исто и код Јована Рајића у рукопису његовог *Собранија* из 1789. године (А. Младеновић, *О народном језику Јована Рајића*. — Нови Сад (Матица српска), 1964, 24).

⁷ Графија *ї* испред у долази у примеру *имѣріуму* ПС 5 (9).

Графију *i* срећемо и у другим позицијама у следећим страним речима: *христијани* О 43 (10), *миръ* П 68 (18).

Знак *i* долази и испред ј у групи *-иј-*: на *англійскомъ* ПС 5 (5—6), у *rossiйскомъ* ПС 5 (8—9) на *rossiйскомъ* езыку ПС 11 (1—2), реченіе *славено-rossiйское* О 30 (26).

4. Слово *ѣ* Орфелин употребљава врло често мада не и доследно. Поред примера са *ѣ* : *ѣбкъ* ПС 3 (1) *ѣбкомъ* ПС 5 (16), *человѣкъ* ПС 4 (12), *человѣка* О 36 (24), у *свѣтѣ* ПС 10 (13), *ѣблъ* ПС 11 (5), О 41 (20—21), у . . . *ѣблахъ* ПС 11 (23—24), *ѣблу* ПС 13 (25—26), у *ѣблу* ПС 15 (21), *ѣблъ* О 41 (24), *слѣдовати* ПС 14 (24), *гдѣ* О 42 (10), *їоббдиши* П 51 (3), *їовѣрію* П 51 (4—5), *совоѣиковала* П 52 (5), *нигдѣ* П 54 (10), *гнѣвомъ* П 54 (11), *їобблъ* П 56 (20), *кромѣ* П 56 (22), *ондѣ* П 65 (25), *умѣли* П 66 (16), *їодсмѣва* се П 66 (22), *цвѣтіовъ* П 67 (16), *двѣщи* П 67 (18), *свѣтѣ* П 67 (21), П 68 (1), П 68 (6), П 69 (12), *умѣши* П 68 (24), *драгоцѣнносъ* П 69 (12—13), *слѣдовати* П 69 (27) и сл., Орфелин пише и: *млека* ПС 3 (12), *уйойрѣблены* ПС 4 (17), *уйойрѣблень* ПС 4 (26), *време* ПС 7 (3), ПС 7 (8), ПС 11 (21), ПС 14 (5), О 29 (16), О 32 (29), О 35 (19), П 48 (17), П 53 (8), П 64 (14—15), П 65 (17), *съ времени на време* ПС 11 (20—21), *съ временомъ* О 30 (17), *стара времена* О 34 (18), *найредъ* ПС 9 (25), *їрградке* ПС 14 (9), ПС 14 (11), ПС 14 (23), *їрградка* ПС 14 (13), *їрградку* ПС 14 (22), *зайовесій* О 33 (28), *къ излеченью* О 37 (14), *речи* (ген. једн.) О 41 (15), *речи* (ном. мн.) П 55 (15), *задео* П 55 (20), *найтире* П 60 (25), *їролењья* П 67 (17), *умео* П 69 (24), и сл..

На основу оваквих примера можемо закључити да Орфелин *ѣ* пише традиционално (примери са *ѣ*), али је његов екавски изговор утицао и на писање (примери са *e*).

5. Самогласно *ѣ* Орфелин обележава углавном са *ер*, при чему треба разликовати два случаја:

а) речи које својим обликом представљају одлику руског језика и које је Орфелин свакако тако и изговарао (са *ер*) : *сверху* кое матеріе ПС 13 (19—20), *сверху* удовольства О 34 (5—6), *сверху* свега тога . . . *каштигу божију* на тебе навести могућу О 35 (12—14), *сверху* христијанске любве (предлог) О 37 (14—15), *сверху* тога (предлог) О 38 (29), *їервые* ПС 6 (2), *їервое* ПС 9 (7), *совершенно* ПС 11 (13), *мерзкими* болестми О 39 (2), *смертный* П 48 (4) и сл..

б) непотпуно посрблјене речи у којима се са *ер* означава, несу-мњиво, самогласно *ѣ* : *жерївовао* П 53 (15), *їолумерїавъ* П 59 (2), *мерївогъ* господина 56 (25—26), *ївердогъ* намѣренія О 30 (15) и сл..

Графију *ѣ* у функцији самогласног *ѣ* нашли смо само у следећим примерима: *їврѣе* ПС 7 (5), *брдо* О 32 (24), *загрлиши* П 69 (4), што нам потврђује да је Орфелин у свом језику имао, наравно, самогласно *ѣ*.⁷

6. Сугласник *j*. На крају речи и слога пред сугласником, као и у морфеми *нај-*, сугласник *j* Орфелин обележава знаком *ї* : *їтай* ПС 6

⁸ У поређењу, на пример, са Рајићевим писањем вокалног *ѣ* Орфелин се у „Магазину“ одликује врло ретким обележавањем овога гласа знаком *ѣ*. Ј. Рајић, иначе, зна и за обележавање *ер* = *ѣ* вок. (уп. А. Младеновић, *О народном језику Јована Рајића*, 30—31).

(6), О 36 (11), *свой* ПС 4 (25), П 51 (6), П 51 (17), *мой* О 29 (1), О 30 (12), О 35 (5—6), О 35 (15), П 52 (12×2), *овай* П 56 (26), *йоказывай* О 33 (11), *старај* се О 33 (12), *слушай* О 35 (17), *чувай* се О 35 (24), — *у войны* О 38 (13), *на войны* О 40 (6—7), *на российскомъ* ПС 5 (9), *крайб-ищее* презрѣніе О 38 (27—28), — *у найдублю* пропасть О 38 (21—22), *найменьший* О 36 (17) и сл.

7. Писање група *вокал+j+вокал*. Групе *ија, ије, ију, ијо, ији* Орфелин пише на следећи начин:

а) *и(j)a* : *нейфріяшельску земљу* О 42 (17), *у нейфріяшельскихъ земляхъ* О 42 (23—24), *нейфріяшелямъ* О 42 (24—25), *паметъ . . . љри-јана* П 48 (15—16), *їріяшели* П 57 (16), *сіяню* П 69 (3), *мајшерія* ПС 5 (17), *зnanія* (ген. једн.), О 34 (1), *ојустошенија* (ген. једн.) О 43 (2), *осістроумія* (ген. једн.) П 59 (25) и сл. — *быти христіаниномъ* О 31 (14), *христіаніи* П 63 (27), *христіаніна* (акуз. једн.) П 65 (27), *христіанами* П 66 (14), *діамантий* П 69 (9):

б) *ије* : *їроцвѣтеніе* ПС 4 (5), *їрилѣжаніе* ПС 6(7), *академіе* (ном. мн.) ПС 3 (11), *лишеніемъ* ПС 4 (11), *ніе* О 31 (16), О 33 (23), О 39 (8), О 41 (5), П 49 (21), П 50 (11), П 55 (1—2), П 59 (25), *їочиженіе* О 32 (2), *жийиємъ* О 38 (24), *многіе . . . люди* О 40 (27), *ученіемъ* П 50 (23), *коміше* (ген. једн.) П 65 (19) и сл.:

в) *и(j)y* : *то различію* ПС 6 (24), *ученію* ПС 3 (19), *у безчинію* О 36 (26—27), *коміанію* О 39 (10—11), *своенравію* О 42 (14), *намеренію* П 52 (5), *изъ очію* П 54 (12) и сл. — *имеріуму* ПС 5 (9);

г) *ијо* : *каштигомъ божіомъ* О 39 (1), *фіоли* (ак. мн.) П 67 (12);

д) *ији* : *у Германії* ПС 5 (4), *у Франциї* ПС 5 (5), *о васильтанії* ПС 10 (9), *їри армії* О 40 (5), *армії* (ном. мн.) О 43 (2) и сл.

Од осталих група са интервокалним *j* поменућемо:

а) *оји* : *кои* ПС 3 (18) 3 (21), ПС 4 (8), П 5 (14), П 5 (20), О 29 (8), О 30 (3), О 32 (11), О 34 (27), О 35 (1), О 35 (27), О 36 (9), П 60 (19), П 61 (1), П 61 (3), П 61 (13), П 62 (16), *коима* О 32 (6), *коихъ* ПС 3 (16), О 31 (16), О 34 (14), О 36 (20—21), П 65 (23), *къ ївоимъ* О 32 (4), О 32 (16), *своими дѣлами* О 34 (17), *своихъ* О 35 (2), О 36 (11), П 64 (10), *достоинъ* П 48 (10—11), *сосѣдоишъ* ПС 6 (20), *у воинскихъ распоредкахъ* О 31 (18—19) и сл.

б) *оје* : *свое* ПС 6 (7), *своемъ* ПС 5 (12—13), *кое* ПС 4 (6), ПС 5 (1), О 35 (10), О 35 (22), О 38 (20), П 53 (17), *ївоегъ* О 29 (2), *моему* О 29 (8), *своега* П 51 (7), *лајское мнѣніе* О 33 (20), *гхероевъ* П 67 (4) и сл.;

в) *оја* : *коя* О 37 (15), О 41 (6), О 44 (25), П 62 (7), П 62 (21) П 64 (9), *гхероя* (ак. једн.) О 35 (1), *бояши се* О 33 (26), *сосѣоянье* О 38 (28—29), *їрисвоява* П 68 (5) и сл.;

г) *ојо* : *своюмъ* О 36 (1), П 51 (6—7), П 62 (7), *своюй* П 51 (23), *коюмъ* П 48 (4), *ївоюмъ* О 39 (18), О 41 (18), П 60 (1—2); примере са *јо-* : *иошъ в. на крају т. 8.*

д) *оју* : *мою* П 60 (20), П 62 (22), П 62 (23), *ївою* О 30 (10), О 32 (12), О 32 (16), О 37 (2), *свою* ПС 5 (21), ПС 7 (25), ПС 11 (14), О 32 (25), О 39 (13), О 40 (12), П 48 (13), П 53 (8—9), П 54 (1), П

55 (8), П 60 (26), П 62 (6), П 64 (6), којо ПС 6 (2), О 34 (16), П 53 (14), П 59 (4);

ћ) аја: у многихъ случајахъ О 31 (19—20), изъ оїчаянія П 54 (20), большая часть О 38 (2), оїасная болѣзань П 56 (27—28), шрајанъ ПС 15 (6), сїайши О 36 (21) и сл.;

е) аје : случае (ак. мн.) О 34 (10), обычае (ак. мн.) О 42 (9), изда-емыхъ ПС 3 (13), знаемому уставу ПС 5 (14), ѹресїаєшъ П 50 (13), ѹре-даєшъ П 55 (13—14) и сл.;

ж) ају : у случаю О 33 (29), обычаю О 42 (12), у раю П 62 (10), сматраюшъ ПС 6 (1), ѹосїавляюшъ ПС 6 (23), чиїаюћи О 34 (6) и сл.;

Примере са аји, ајо нисмо нашли.

з) еја : благодѣянія О 42 (25), надѣяшъ се ПС 9 (11), О 44 (16), смѣяла се П 62 (8);

и) еји : у армеи О 33 (9);

ј) еје : крайнее . . . ѹрилѣжаніе ПС 6 (7), лишишее О 33 (18—19), чуждее царство О 42 (8) и сл. — ѹаметиње О 33 (19), вреднейшъ О 38 (7), скорѣ О 41 (2), ѹріање О 41 (10), не имѣемъ ПС 16 (48) и сл.;

к) ује : ѹребуешъ ПС 4 (14—15), обѣяляемъ О 30 (12), ѹхвалюешъ О 36 (11), чуешъ П 59 (18), чуешь П 61 (2) и сл.;

л) ују : пользу общую ПС 6 (13), вѣчную похвалу ПС 12 (12), шую исту честь О 34 (16), доказуюшъ ПС 3 (20), ѹребуюшъ ПС 6 (18), О 36 (24), ѹочиїуюшъ П 64 (1).

8. У досадашњим примерима показали смо како Орфелин обележава групе *вокал+j+вокал*. Овде ћемо истаћи како Орфелин означава *j+вокал* на почетку речи или самостално:

а) ја — я : я (зам.) О 29 (2), О 35 (5), О 39 (11), О 40 (24), О 41 (23), О 44 (17), О 44 (21), П 48 (14), П 48 (16), П 48 (17), П 48 (18), П 49 (10), П 49 (11), П 50 (6), П 50 (20), П 55 (13), П 55 (14), П 58 (14 x 2), П 59 (6), П 59 (8), П 59 (10), П 59 (11), П 60 (20), П 60 (23), П 62 (12), П 62 (13 x 2), П 62 (14), П 62 (20), П 62 (24), П 62 (29), П 65 (12), явную противность О 33 (24), ясно П 50 (20), яко бы О 33 (17—18), П 56 (27), П 62 (9), явio П 56 (1), явили ПС 11 (6), ПС 12 (25) и сл.;

б) ју — ю : ю (зам.) П 51 (27), юначсїво О 32 (8), юнаковъ О 34 (20), юначесїво О 36 (28), юноша П 50 (22);

в) је — е : єдва ПС 7 (13), єрбо О 31 (25), О 39 (8), О 39 (22), єднымъ словомъ ПС 5 (10), у єдно време П 65 (17), езыкъ ПС 5 (1), езыку ПС 4 (20), ПС 5 (12—13), езыка ПС 5 (15), ѹто есїь ПС 4 (7), О 35 (27), О 36 (2), есу О 32 (5), О 36 (25), О 38 (14) и сл.;

г) јо — ѻо : ѻоџъ ПС 3 (6), ПС 3 (11), О 34 (9), О 36 (19), О 38 (17), О 38 (29), О 39 (28), П 48 (16), П 49 (8), П 51 (8), П 55 (6), П 55 (23), П 57 (27), П 59 (12), П 62 (13), П 62 (17).

9. Сугласник ћ Орфелин обележава у највећој мери комбинацијом графија ћ. Извесећи Орфелинове примере ове врсте, даћемо и преглед начина обележавања групе ћ + самогласник. Нпр.:

а) ћа — ћъя : несрѣќья О 40 (4), найвећъя срећъя П 48 (4), ѹролећъя П 55 (1), П 67 (17), срећъянъ П 61 (25—26) и сл.;

б) ъе — ъе : хоће ПС 7 (14), хоћемо ПС 13 (10), научићеш се О 32 (26), съ кћерью П 58 (27—28):

в) ъи — ъи : чићајоћи ПС 6 (10), изићи ПС 7 (10), служећи О 29 (16), наћи ъеш О 34 (12), у срећи П 49 (1), кћи П 51 (28), оћи немоћи П 58 (17);

г) ъу — ъю : хоћу О 30 (1), срећу О 43 (26), ноћу П 65 (17) и сл.;

— ъу : хоћу П 60 (25);

На крају речи и слога Орфелин пише ъ на следећи начин: већь ПС 11 (13), йомоћь О 40 (6), ноћь П 48 (13);

— несрећнала П 54 (4), срећно П 59 (1).

Међутим, одступања од оваквог обележавања сугласника ъ представљају примери: а) хоћемо ПС 15 (8), б) несрећомъ П 49 (5), в) немогућноста О 46 (20)

Случајеви који представљају категорију новог јотовања графијски нису сасвим јасни јер није сигурно да ли се ради о јотованим примерима: вѣрносѣю ПС 12 (2—3), смѣлосѣю ПС 16 (19), сїрасѣю О 38 (14), съ . . . ревносѣю О 37 (3) и сл.⁹

10. Сугласник ъ Орфелин обележава комбинацијом ъз:

Ђа — ъза : рађајоћи П 63 (19 x 2), развађао П 68 (4);

Ђе — ъзе : шерће ПС 7 (5), не ћроизићеш О 30 (14), зајовећено О 33 (8), освобођене П 66 (12).¹⁰

11. Грују ѿш Орфелин обележава са ѿ : ѕиц ПС 3 (6), ПС 3 (11), П 51 (8), П 55 (23), П 62 (13), љошенья П 65 (21) и сл.

Међутим, гласовна вредност графије ѿ није нам увек јасна, јер се ради о могућности читања овог слова и на руски начин. Посебан проблем транскрипције представљају нам оне речи у којима се огледају особине и нашег и рускословенског језика. Нпр.: обиџа польза ПС (10—11), ици О 31 (22) и сл.

Орфелин је само у два примера употребио ѿш за обележавање ове групе и то у страној речи: изъ ѿшамье ПС 7 (10), на ѿшамай ПС 8 (4).¹¹

12. Приказујући Орфелинове начине обележавања сугласника љ и њ, изненадо истовремено и бележење група: љ + самогласник и њ + самогласник. Нпр.:

а) ља — ља: ћрибавляи ПС 10 (21), ћромышляи ПС 11 (16), ћосиавляи ПС 13 (14), невалима людма О 36 (25—26), ћитоћреблявай П 68 (24—25), удаљвай се О 35 (9), ћепрјашеля О 34 (25), ћитоћреблявай О 34 (3), создашеля О 44 (8), обићашелямъ П 68 (30), изобреташеля П 69 (5—6) и сл.

⁹ А. Младеновић узима да примере ове врсте не треба третирати у „Магазину“ као јотоване (уп. А. Младеновић, *О неким рускословенским и српскохрватским језичким особинама у Орфелиновом „Магазину“*, 107).

¹⁰ Овакав начин Орфелиновог означавања сугласника ъ и ъ (ъ, ъз) помиње и А. Младеновић у свом раду: *Сава Мркаљ . . .*, 162—166.

¹¹ Уп. тал. stampa, односно српскохрватско ѿшамай (*Рјечник хрватскога или српскога језика*. — Загреб (ЈАЗУ), 1956, књ. XVI, 361).

- веселья (ген. једн.) П 58 (23);
 — сочинявали ПС 4 (18—19), исъолнявайши О 33 (23), юеняло се
 П 65 (18), огња П 68 (26), П 69 (3) и сл.
 — юзволенња (ген.) једн. ПС 12 (4), юощенња О 35 (11), О 33 (22),
 юмсївованња О 42 (15—16);
 б) ље—ње: юйтреблены ПС 4 (17), земле (ген. једн.) О 42 (12),
 населеннымъ П 68 (17), удивленіемъ П 69 (19) и сл.
 —сожалѣнію П 53 (17), далѣ П 61 (5);
 —веселье П 58 (26);
 —їреисъолненны П 65 (7), наїолненію П 68 (18), исъолненію П 68
 (29) и сл.;
 —нѣгови П 66 (2), нѣгова П 66 (23), у нѣму П 68 (7), къ нѣму П
 68 (9) и сл.;
 —садашнъему . . . роду ПС 3 (5—6), садашнъегъ ПС 4 (4), наї-
 манье ПС 7 (16), лишишее О 33 (18—19), читанье О 35 (3), юпознанье О
 34 (9) и сл.;
- в) љи — њи : лажливцевъ О 36 (6), сїправедливо О 41 (5), ютерѣливо
 О 41 (28), безъ добродѣтели О 44 (24), у недѣли П 66 (4), смотришели
 П 69 (2), на земли П 69 (20) и сл.;
 — книге ПС 5 (1), ПС 5 (11), ПС 6 (9), книгу ПС 13 (12), книжъ
 ПС 7 (6), у . . . книгу ПС 13 (23), книгахъ ПС 6 (16);
 — у нъиова изданія ПС 8 (6), у нъихъ ПС 6 (23), оїѣ нъихъ О 35
 (8), изъ нъихъ П 68 (2—3), нъихъ П 68 (14), П 68 (24), у нъима П 67
 (15—16) и сл.
- г) љо—њо : о нїой ПС 11 (15), П 55 (16), нїомъ О 44 (28), П 53 (19);
 д) љу—њу : заключили ПС 10 (1), любейшъ ПС 7 (25), О 31 (21),
 люде О 32 (7), любавъ О 32 (7), землю П 61 (10), люди П 65 (7), наблюда-
 ваютъ П 66 (11) и сл.;
- добродѣтелью О 36 (9—10);
 — домашнюю экономію ПС 11 (14—15), у крайнюю нужду О 43
 (34), ню П 51 (26), П 52 (13), П 53 (15), П 60 (17) и сл.;
- къ знанью ПС 4 (9), къ читанью ПС 6 (17), у состоянию О 41
 (3), о состоянию П 60 (29), у юочищеною О 43 (20—21), у игранью П 64
 (5) и сл.

Није без интереса истаћи да се у „Магазину“ случајеви новог
 јотовања означавају редовно традиционално, тј. са љя, њя, ље, ње,
 љю, њю, што се подудара са писањем, већ поменутим, одговарајућих
 примера са љью (в. т. 9). Док се за примере са љью, због тога што не
 долази ни један случај са њью, може узети да их је Орфелин третирао
 нејотовано, дотле се таква претпоставка не може дати и за поменуте
 примере са л, н + я, е, ю.

На kraју слога и на kraју речи љ и њ означавају се комбинацијама
 љ и њ :

- йольскій ПС 5 (13), у домостироишельству ПС 10 (15), недовольны
 П 68 (2), добродѣтельны П 65 (8) и сл.;
 — меньше О 32 (15), коньми О 39 (19—20);
 — читашель ПС 7 (17), добродѣтель П 67 (2), 67 (10);
 — огань П 69 (4).

ПРАВОПИСНЕ ОДЛИКЕ

13. Веза префикса и основне речи

- бх* : а) *обхождение* О 31 (23—24), О 38 (19—20);
биц : а) *обща польза* ПС 11 (10—11), къ пользы *общой* ПС 9 (22),
обще пользе ПС 4 (16—17), *общества* ПС 8 (8), *обществу* ПС 4 (6), *сообщайши* ПС 13 (21), *сообщавали* ПС 12 (1) и сл.
дк : а) *подкушивши* П 56 (19);
дй : а) *передирялія* ПС 12 (26), *передирялію* ПС 13 (25), *передіо-чийава* П 49 (24);
dc : а) *подсмѣвайши* се П 66 (21), *подсмѣва се* П 66 (22), *подсмѣваю-* се П 67 (5), П 67 (6), П 67 (7), *передставлямъ* О 34 (28), *передставляй* О 43 (28), *передставля* П 64 (21) и сл.
дч : а) къ *подчиненнымъ* О 32 (4), *подчиненный* О 33 (22—23);
зи : а) *безпосредственно* ПС 8 (3), *безуїтства* О 39 (2—3), у *без-илодную* землю П 69 (18);
 б) *распоредкахъ* О 31 (18—19), *распоредке* О 33 (12), *распе-чайю* П 53 (20), *располагають* О 32 (12), *исповѣдамо* ПС 15 (22), *исполнявайши* О 33 (23), *исполнявай* О 37 (1—2), *исполнити* О 30 (9), *исправю* П 50 (22) и сл.
зс : а) скотамъ *безмысленнымъ* ПС 4 (13), съ *бесрамными* женама О 38 (20), у *безштадії* О 36 (26), *разсуждаваючи* о 43 (12), *разсуждавай* О 44 (5—6), *разсудить* ПС 16 (10), *без-счастный* Селимъ П 59 (21—22) и сл.
зй : б) *исполнують* П 50 (21), *распоченiemъ* П 50 (15);
зк : б) *искорениши* П 67 (12), *раскаявао се* П 53 (27), *рассказала* П 62 (25), *расказуетъ* П 68 (25), *расказывао* П 68 (29), *раская-ніе* О 39 (16), *искусныи генералъ* О 32 (22), *искусїво* П 67 (8), ПС 11 (25) и сл.
зч : б) *исцѣліо се* П 57 (6), *исцѣліо* П 62 (23);
зх : б) *сниходишильномъ* поступкомъ О 37 (23—24);
зч : а) *безчислоное* ПС 3 (12), *безчисленно* О 38 (18), *безчинie* О 35 (6), *безчасiie* О 33 (15), *безчесiий* О 36 (12), у *без-чиню* О 36 (26—27) и сл.
 б) *исчезава* П 61 (4), *исчезнейъ* П 61 (6), *расчуйавши* П 52 (8);
зи : а) *изиедиши* человѣка П 58 (20—21);
тиг : а) тежкому *оїтовору* О 42 (22), *оїтоворю* П 58 (24), П 60 (23);
тид : а) *оїдаюти* ПС 8 (4), *оїдаеїти* О 39 (14—15);
тич : а) *изъ оїчаянія* П 54 (20), у . . . *оїчаянію* П 55 (21), П 57 (2);

14. Веза основе и суфикса

- бк* : а) *своихъ робкинь* П 54 (22);
бс : а) *арабскогъ повелителя* П 58 (25—26), *народъ сербскiй* ПС 8 (14), *їри сербской митрополiи* ПС 8 (21—22), *сербскога*

народа ПС 12 (15), *ио сербски управляти* ПС 16 (5—6), *иогребсии* П 62 (16), П 56 (24), *собсївенный* езыкъ ПС 5 (1), *собсївенную . . .* пользуzu ПС 7 (26), ПС 9 (8), *робсїву* П 48 (13), *сїособсївовани* О 29 (3—4), О 31 (24), О 37 (13), О 40 (19) и сл.

- би* : а) *на наше самолюбце* ПС 9 (17—18);
- гк* : а) *лако* О 40 (4), П 52 (10), П 59 (27);
- ши* : а) *наилагшиe* средства ПС 4 (17—18), *многиши* ПС 5 (20), *многиши . . .* люди О 32 (27);
- дк* : а) *рѣдка* противорѣчія П 63 (25), *рѣдко* ПС 5 (19), ПС 5 (21), ПС 7 (10), *своихъ редковъ* О 36 (11), *ирградке* ПС 14 (9), ПС 11 (23), *ирградка* ПС 14 (13), *расїоредкахъ* О 31 (18—19), *у юредку* ПС 15 (2), *кадкаdb* ПС 10 (21—22), П 63 (28), П 64 (9), П 66 (18) и сл.
- дс* : а) *благородсїво* О 44 (23—24), *у граду новосадскомъ* ПС 8 (22—23), *у безсїйдсїву* О 36 (26), *слѣдсїва* ПС 13 (4), *средсїва* ПС 4 (18), *средсїво* ПС 6 (12) и сл.
- ди* : а) *сердца* О 30 (7), О 41 (8), П 48 (8), П 52 (3), П 54 (4), П 57 (19), П 59 (27), П 63 (26), *сердце* О 37 (25), П 48 (13), П 50 (23), П 51 (1), П 52 (9), П 52 (17), П 52 (24), П 55 (20), П 57 (24), П 58 (15), П 59 (20), П 60 (9), *у сердцу* П 52 (21), П 53 (14—15);
- ди* : а) *изиедиегъ* человѣка П 58 (20—21), *робъ оишедии* П 58 (28), *иадии* П 63 (3), *мимоиедиij* имамъ 56 (23);
- жсн* : а) *нуждно* ПС 8 (11), ПС 8 (13), 14 (26), *нужднога* средства ПС 4 (1—2);
- жск* : а) *ижеожему оїговору* О 42 (22), *книжке* ПС 6 (23);
- здн* : а) *ираздногъ врѣмена* О 34 (1—2), *ираздне* чаше О 35 (2), *у ираздности* О 38 (1);
- зк* : а) *мерзкими* болестми О 39 (2);
- зю* : а) *боязливы* П 69 (1);
- зи* : а) *образцомъ* О 34 (15);
- сю* : б) *иromышляи* ПС 11 (16);
- сю* : а) *не уїбснявай* О 36 (19—20);
- сїн* : а) *къ чесїннымъ . . .* забавамъ ПС 10 (23—24), *съ чесїнными* людми О 31 (22), *чесїные* люди О 36 (5), *чесїнny* человѣкъ О 38 (6), *чинетъ* себе *ненавистїнными* О 36 (1—2), *безсївсїно* бы было О 37 (18), *ирелесїна* дѣвица П 55 (2—3), *оїзъ* *жалосїногъ* гледанья П 53 (7), *извѣсїне . . .* пороке П 63 (23);
- иисїв* : а) *безиуїсїва* О 39 (2—3), *богаїсїва* П 51 (15), П 52 (3), П 56 (8), П 56 (18), *любоиїсїво* ПС 7 (6—7), ПС 11 (18—19), *оїсуїсївіемъ* ПС 15 (13—14), *ириїаїсїво* О 41 (16), *ироклейїсїво* О 43 (14—15) и сл.
- иц* : а) *оїца* П 52 (1), *къ . . . оїци* П 53 (14), *иред оїцемъ* П 61 (6);
- иц* : а) *ириїчче* ПС 10 (25—26), *ироїчее* ПС 11 (13—14), *ириїчче* ПС 13 (14), *ириїчихъ . . .* патріотовъ ПС 16 (13—14),

іроїчая . . . аммуниція О 33 (10—11), *іроїчую . . . траву* П 67 (14—15) и сл.

исїв : а) *юначсїво* О 32 (8), О 36 (28);

исїв : а) *будалаисїво* О 39 (23), П 67 (9);

15. Веза засебних речи (предлози *к, с+облик*)

кб : а) *къ благородному* подражаванью П 67 (3—4);

кд : а) *къ дружбы* П 48 (10), *къ добродѣтельному* П 57 (25);

кз : а) *къ закону* О 43 (27), *къ знанью* ПС 4 (9);

съ : а) *съ ніомъ* П 53 (19);

сч : а) *съ чесїнными людми* О 31 (22).

Остали предлози, у позицијама где постоје услови за гласовне промене сугласника, пишу се непромењено:

безъ ітога ПС 4 (1), *безъ іроизвожденья* О 38 (15—16), *безъ іроиціє* О 38 (16), *безъ снаге* П 59 (1—2), *изъ шїтамїе* ПС 7 (10), ПС 14 (17), *изъ чега* О 33 (25), *изъ йамеїи* П 54 (12); —*оїхъ* дому О 43 (18), *оїхъ* жалосїногъ гледанья П 53 (7), отъ жителей П 58 (11); —*іредъ* свакими О 40 (21—22), *іредъ* ітобомъ П 54 (16), *іодъ* командомъ О 42 (21), кодъ своега госїодина П 57 (13—14), *кодъ* ітаквогъ человѣка П 65 (12—13) и сл.